

KLEMEN TERÉZIA

DECEMBER HÍRES PEDAGÓGUSSZÜLÖTTEI

A sötét téli estéknek megvan a varázslatos hangulata. Kint fűtyül a hideg szél, bent a gyertyák kellemes, meleg hangulatot árasztanak. A jó melegben többet szoktunk olvasgatni, s ilyenkor jönnek elő december szülöttei, akikről az a mondás járja, hogy imádnak tanulni, osztályelsők voltak, és azóta is folyamatosan keresik a kihívásokat és az új lehetőségeket. Sokan közülük tudósok, kutatók, akadémikusok. Nézzünk hát szét, a teljesség igénye nélkül, kiket is találtam december szülöttei között.

Móron, 1875. dec. 3-án született **Zimmermann Ágoston** állatorvos, az összehasonlító anatómia és fejlődéstan professzora, aki Budapesten végezte tanulmányait, és 1910-ben szerzett magántanári képesítést. Elsőrendű feladatának az oktatómunkát tekintette; tehetséges és népszerű tanár volt, előadásait és bonztermi demonstrációit legendás hírnév övezte. Számos tankönyvet írt; egyéb tudományos munkái közül a házinyúl, a házimacska, a tengerimalac és a laboratóriumi kísérletek céljaira felhasznált állatok anatómiájával foglalkozó könyvei arattak sikert, külföldön is. Tevékenységét itthon akadémiai tagsággal ismerték el, de számos külföldi tudományos társaság is tagjává választotta.

1859. december 4-én Esztergomban született **Thuránszky Irén** pedagógus, a nőnevelés elkötelezettje. A tanítókép-

zöt és a polgári tanítónőképzőt menynyiségtan-természettudomány szakon Budapesten végezte. Katona Lajos irodalomtörténésszel kötött házasságot. 1878-tól a kőszegi polgári iskolában, 1880-tól a budapesti VI. kerületi tanítónőképzővel összekapcsolt gyakorló felső leányiskolában tanított. 1890-ben a budapesti II. kerületi tanítónőképző igazgatójának nevezték ki. Tankönyveket írt felsőbb leányiskolák, polgári leányiskolák és képzőintézetek használatára, cikkei jelentek meg a *Nemzeti Nőnevelés* című folyóiratban, több tudományos társaság tagja volt.

1822. december 5-én született **Elizabeth Cary Agassiz**, a Radcliffe College első elnöke. Boston előkelő családjában született, gyenge egészségi állapota miatt otthon magántanárként tanították. 1856-ban iskolát nyitott lányok számára, fontos szerepe volt a *Natural History Museum at Cambridge* és a *National History School on Penikese Island* létrehozásában. Határozott meggyőződése volt, hogy a nőknek ugyanolyan joguk van a felsőfokú tanulmányokhoz, mint a férfiaknak, ennek elősegítésére alapította meg hat társával a Harvardon belül a *Radcliffe College*-ot, melynek 1900-ig elnöke volt.

1849. december 11-én látta meg a napvilágot **Ellen Key** svéd feminista, tanár, pedagógiai reformer (1849–1926). 1900-ban jelent meg legismertebb, a mai pedagóguskép-

zésben is alapvető jelentőségű könyve, a *Barnets århundrade* (magyarul *A gyermek évszázada* címmel adták ki).

A galíciai Borszczowban látta meg a napvilágot **Fialowski Lajos** 1846. december 5-én, aki híres botanikus és nyelvész, a magyar gyorsírás egyik kifejlesztője volt. 1851-ben került szülei Magyarországra. A bécsi egyetemen természetrajzi, földrajzi és nyelvészeti tanulmányokat folytatott. 1870-ben Sopronban kezdte meg tanári pályáját, és az akkor még németül érző és beszélő városban jelentős magyarosító tevékenységet fejtett ki. 1877-ben bölcsészdoktori oklevelet szerzett, majd 1884-ben Budapestre került tanárnak. Sokoldalú tudományos működésének fő iránya a természetrajzi, különösen a botanikai szaknyelv „megtisztítása”, de jelentős érdemei vannak a botanika történetének kutatása, a magyar gyorsírás terjesztése és rendszerének tökéletesítése terén is. Számos értékes geológiai és pedagógiai tárgyú tanulmányt is írt.

A Budapesti Műegyetem egyik legismertebb professzora, híres szakkönyvek sorának szerzője, **Pattantyús-Ábrahám Géza**, Selmezbányán, 1885. december 11-én született. Budapesten szerzett gépészmérnöki oklevelet. A híres Zipernovszky professzor mellett volt tanársegéd az elektrotechnikai tanszéken, majd 1910-ben Ganz-ösztöndíjjal nyugat-európai és egyesült államokbeli tanulmányutat tett. Több évtizedes

magánmérnöki működése alatt folyamatosan oktatott a Műegyetemen, ahol magántanári, majd rendes tanári kinevezést kapott. Mérnökgenerációk nevelője, a híres „Pattantyús-iskola” megteremtője volt. Számos egyetemi jegyzetet, szakkönyvet, publikációt írt. Legjelentősebb a *Gépek üzemtana* című munkája, amely 14 kiadásban jelent meg. A dugattyús szivattyúk légüstjének méretezésére kidolgozott eljárása az egész világon Pattantyús-módszerként ismeretes.

Darvai Mór Aszódon született 1849. december 14-én. Tanár, író, ismert szépirodalmi és természettudományos művek szakfordítója volt. A budapesti egyetemen végzett matematika–fizika szakot. 1872-től tanárként dolgozott Pécsen, Déván, Aradon, 1895-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium középiskolai ügyosztályára hívták be. 1900-tól tankerületi főigazgató. Számos természettudományos művet fordított angolból, franciából és olaszról. Többek között ő fordította magyarra H. Beecher-Stowe *Tamás bátya kunyhója* című regényét (1903).

Kecskeméten született, 1882. december 16-án, **Kodály Zoltán** zeneszerző, zenepedagógus. Gyermekéveit Galántán töltötte. Nagyszombaton végezte középiskolai tanulmányait, amelyek

mellett zongorázni, hegedülni és gordonkázni is tanult. 1900–1905 között a budapesti Zeneakadémián tanult zeneszerzést, az egyetemen pedig bölcsestet hallgatott. 1905-ben kezdte meg népdalgyűjtő munkáját, majd Bartók Bélával közösen kiadták a *Húsz magyar népdal* című gyűjteményt. 1906–1907-ben Berlinben és Párizsban járt, majd 25 évesen a Zeneakadémia tanára lett, ahol 1940-ig kisebb megszakítással folyamatosan tanított. 1905-től 1925-ig rendszeresen tett népdalgyűjtő utakat. Gyűjtőmunkája, Bartókkal ellentétben, szinte kizárólag a magyar nyelvterületre irányult. Első jelentős zeneszerzői sikereit a tízes években aratta. Hamarosan külföldön is ismertté vált. 1930-tól a budapesti tudományegyetemen zenefolklorisztikai és zeneelméleti szemináriumot indított, fáradozásainak eredményeképpen indult meg a rendszeres népzeneoktatás a Zeneművészeti Főiskolán is. 1943-ban a Magyar Tudományos Akadémia tagja, majd 1946–49 között elnöke lett. 1944-ben a kolozsvári, 1957-ben a budapesti, 1960-ban az oxfordi egyetem avatta díszdoktorrá. Három ízben (1948, 1952, 1957) kapott Kossuth-díjat. Életét tudatosan vállalt misszió jellemezte, melynek lényegét „A zene mindenkié!” általa meghirdetett jelmondat foglalja össze. Egy életen át harcolt az ifjúság zenei neveléséért, megalkotva az ún. Kodály-módszert,

feltárta és rendszerezte a magyar zene ősi rétegeit, kijelölte annak helyét az európai kultúrában, és utat mutatott a klasszikus zenei elvek korszerű alkalmazása tekintetében. Legjelentősebb művei közt találjuk a Budapest egyesítésének 50. évfordulója tiszteletére írt *Psalmus Hungaricust* (1923), a *Háry János* (1926) és a *Székellyfonó* (1924–32) című daljátékokat, a *Marosszéki* (1927, 1930) és a *Galántai táncok* (1933) című zenekari műveket, valamint a *Budavári Te Deum* (1936) című oratóriumot és a *Felszállott a páva* (1938–39) című zenekari variációsorozatot. Fontos helyet foglalnak el életművében a népdalok és a gyermekdalok ihlette kórusművek is.

FORRÁSOK:

- Magyar Tudóslexikon A-tól Zs-ig, Magyar Tudománytörténeti Intézet
- Kovács József László: *Németh Ildikó: Sopron középfokú és középszintű iskolái a 19. században (dissertationes Sopronienses 1.)*. In: Új Pedagógiai Szemle, 2006/4, 124–126. <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00102/2006-04-kf-Kovacs-Nemeth.html>
- Magyar életrajzi lexikon: <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html>
- Évfordulóink 1996. MTE SZ <https://jelesnapok.oszk.hu/prod/honap/12>

BEMUTATJUK RADVÁNYI MIKLÓST

...akiről beszélgetésünk során nagyon érdekes dolgok derültek ki. Amit érdemes tudni, hogy 1991-ben született Duna-szerdahelyen, az iskoláit is ott végezte: a Kodály Zoltán Magyar Tannyelvű Alapiskola után a Vámbéry Ármin Gimnáziumba járt. Már egészen kisgyermek kora óta csillapíthatatlan kíváncsisággal szemlélte a világot, szinte minden érdekelt. Meg akarta érteni a dolgok működését, legyen az élő organizmus vagy élettelen, akár ember alkotta gépezet. A gimnáziumban a biológia és a kémia kötötte le leginkább a figyelmét. Mint a legtöbb tizenéves, ő sem volt biztos abban, hogy mi akar lenni. Két pálya között ingadozott: az orvoslás és a kutatás is érdekelt. Az orvosi egyetemre nem vettek fel, viszont ezzel egyidőben jelentkezett az ELTE biológia szakára, mondván, hogy jövőre majd megpróbálja újra az orvost, addig pedig képzzi magát egy neves egyetemen. Már az első hónapokban magával ragadta az egyetemi légkör, a széleskörű tudásbázis, amit az ELTE képvisel. Meglepődve konstataálta, hogy itt tudósokat képeznek. Később még inkább megerősödött benne az érzés, hogy ezen a pályán akar maradni – kutatni akar. Úgy gondolta, nem véletlen, hogy elkezdte akkor az egyetemet.

Ma az ELTE Természettudományi Karának Genetikai Tanszékén PhD-hallgató, és témája során egyszerre foglalkozik két nagyon fontos témával: *az öregedéssel és a rákkutatással is*. Ezenkívül az ELTE Kancellárián dolgozik rész munkaidőben, ahol az egyetem anyagi helyzetén igyeksenek javítani azáltal, hogy az itt folyó kutatásokba ipari szereplőket, cégeket vonnak be különböző együttműködési szerződések keretében. Kérem, olvassák el figyelmesen az általa írt cikket.

Klemen Terézia